

Una aproximació a les àrees socials de Reus

Una observació ràpida de tota la ciutat ens permet descobrir l'existència de zones urbanes diferenciades des d'un punt de vista morfològic. Així, trobem barris amb una trama urbana irregular, o en quadrícula, o bé radial, etc. Podem veure també diferències en la disposició dels seus edificis (en ocasions formant un continu al llarg de l'illa de cases, a voltes aïllats entre si, deixant grans espais buits entre ells); també observem grans diferències per l'alçada de les edificacions o per les característiques arquitectòniques. Així doncs, hem de reconèixer que les nostres ciutats no són pas morfològicament homogènies, sinó que en realitat són formades per una sèrie de zones o barris sovint ben diferenciats.

A més d'aquesta heterogeneïtat morfològica, però, n'hi ha una altra de menys perceptible, però segurament tant o més important, relacionada amb les característiques de la població. Les poblacions urbanes, a banda de força dinàmiques, tendeixen a ser molt heterogènies, tant des del punt de vista social com pel que fa a altres característiques demogràfiques. Tot això comporta la formació al si de les ciutats d'*àrees diferenciades des dels punts de vista social i demogràfic*; aquestes àrees, també en el cas de Reus, es singularitzen d'acord amb les característiques de la població que hi resideix.

La delimitació de les àrees socials s'acostuma a fer a partir d'indicadors demogràfics i socioeconòmics, de manera que les àrees socials vénen a ser sectors urbans amb *característiques socioeconòmiques similars*. Els estudis realitzats a nombroses ciutats han permès demostrar que existeixen dos grans grups de factors diferenciadors de les àrees socials: els relacionats amb l'estructura per edat i, sobretot, els socioeconòmics. Això significa que, per una banda, les àrees socials es singularitzen pel grau d'envelliment i altres indicadors semblants i, per l'altra, per tot un seguit d'indicadors socioe-

Les poblacions urbanes, a banda de força dinàmiques, tendeixen a ser molt heterogènies, tant des del punt de vista social com pel que fa a altres característiques demogràfiques

conòmics com ara el nivell d'estudis, la professió, l'índex d'atur o l'origen de la població. Dit en poques paraules, a les nostres ciutats trobem barris amb presència elevada de població autòctona, de titulats universitaris, de professionals liberals o de directius i amb una taxa d'atur baixa, mentre que en altres zones predomina una població immigrada, més castigada per l'atur, que treballa en activitats pitjor remunerades i que acostuma a tenir un nivell d'estudis més baix. Es tracta, en suma, d'un seguit d'indicadors íntimament relacionats.

Per tal de definir les àrees socials és necessari fer un estudi per zones de la distribució d'aquests diversos indicadors. Les zones triades acostumen a ser les seccions censals i, de fet, en el cas de Reus, l'agrupació de seccions censals sembla el punt de partida més útil per reconèixer les diferències socials internes, malgrat que en alguns casos hi pot haver certa heterogeneïtat. Si més no, la suma de dues o tres seccions censals dona cos, de fet, als barris de la ciutat i permet alhora un millor tractament estadístic (Esti-

vill i Piñol, 1994). D'aquesta manera podem saber quines són les àrees demogràficament més envellides, les que mostren un major índex d'activitat, les que concentren una major proporció de persones nascudes fora de Catalunya o les que registren major nivell de formació.

Una breu panoràmica de les àrees socials de Reus

Una visió global de la ciutat a partir de les dades demogràfiques de cada sector ens permet un esbós d'aquestes àrees:

1. Centre urbà. Aquesta àrea comprendria el conjunt del nucli antic i les seves primeres ampliacions, a banda dels eixos dels carrers de Llovera i Sant Joan. A partir del contrast dels seus indicadors, es poden diferenciar dues subàrees, tenint en compte les característiques funcionals de la zona. El quadrant nord-est del nucli antic i els eixos de Llovera i Sant Joan mostren, malgrat la creixent segregació entre les àrees de residència i els centres de treball, una certa concentració de persones que treballen en les finances i els serveis. És una zona amb una proporció alta de nascuts al territori provincial (prop del 70%) i el nivell de formació, lògicament, és superior al de la resta de l'àmbit, on resideixen en bona part immigrants de qualificació professional més aviat baixa i on l'índex d'atur és superior. L'alt envelliment, però, és una característica comuna a tota l'àrea.

2. Sector residencial alt. Bàsicament correspon al barri dels Poetes (camí de l'Aleixar), l'entorn del Parc de Sant Jordi i les urbanitzacions del nord de la ciutat. Són zones força més envellides que la resta de les perifèriques, amb molts autòctons, proporcions elevades de llicenciats universitaris (prop del 5% dels residents) i bona part dels ocupats en les finances i el conjunt dels serveis. Lògicament, és important la presència de directius en aquest àmbit.

3. Sector residencial mitjà. Es tracta fonamentalment de l'àmbit comprès entre l'avin-

guda dels Països Catalans i l'eix dels passejos. Com indica el seu nom, aquesta àrea ocupa posicions mitjanes en bona part dels indicadors. Amb tot, s'hi pot trobar certa heterogeneïtat en aspectes com l'origen de la població (en zones com Mare Molas o l'Argentera els nascuts fora del Principat són entre el 30 i el 40%) o els grups professionals (el sector estricte del passeig o la zona de Mas Vilanova concentren molts professionals).

4. Sector residencial modest. Correspon bàsicament a l'eix configurat pels barris Horts de Miró, Camí de Valls i Pau Casals (aquest situat entre el carrer del Roser, la Riera i l'avinguda de Marià Fortuny). Són barris relativament joves, amb una important presència encara de persones nascudes a Andalusia, Extremadura, Castella-la Manxa o Aragó. Aquesta àrea es troba sotmesa a un clar procés de renovació física, fet que en transformarà sens dubte l'estructura social.

5. Perifèria nord i oest. Inclou sectors com els barris Immaculada i Gaudí o els Xalets Quintana. Es tracta de barris de rang mitjà, com mostren els indicadors d'ocupació i els grups professionals (els professionals i tècnics no arriben al 12%) i amb tipologies físiques diverses. La incidència de l'atur hi és relativament alta, excepte en el cas de la darrera urbanització anomenada, que, d'altra banda, acull una gran majoria de persones nascudes a les comarques de Tarragona (prop del 70%).

L'estructura social de la ciutat presenta una segregació interna evident, si bé aquesta no ofereix la fractura física ni segurament la intensitat que veiem en altres ciutats

6. Perifèria sud-est. L'àrea teòricament més desfavorida de la ciutat engloba, entre d'altres, els barris de Sant Josep Obrer, Montserrat i Juroca. Són les zones més joves, amb una proporció més gran de nascuts fora de Catalunya, amb major presència de persones amb dificultats per llegir i escriure (a l'entorn del 7% al Barri Montserrat), una baixa taxa d'activitat i una qualificació professional també reduïda. Cal esmentar, però, la creixent extensió en zones adjacents d'un tipus d'habitatge unifamiliar adreçat a famílies de nivell econòmic mitjà i amb unes característiques demogràfiques força diferents, fet que transforma substancialment aquesta realitat (Mas Abelló, zona

del Pavelló Olímpic). Per tant, en aquesta àrea, i com ja passava en el centre urbà, podem parlar de dues subàrees clarament diferenciades, malgrat que en aquest cas no hi ha una continuïtat física clara entre els sectors que presenten les mateixes característiques.

Aquest esquema, que no difereix massa de les àrees ja apuntades per Josep M. Olivé el 1981, ofereix les lògiques limitacions resultants d'ajustar-se a un model definit. D'altra banda, les transformacions físiques de la ciutat en els darrers anys i les previstes en els propers poden provocar la redefinició d'aquests àmbits. Pel que fa a l'àrea del centre, per exemple, el projecte del Pallol i la reforma de l'entorn del Teatre Bartrina poden significar, sens dubte, l'atracció d'una tipologia de residents diferent de l'actual. També l'entorn del carrer del Batan o la Patacada poden seguir evolucions semblants.

Un altre canvi significatiu, i ja avançat, és la difusió de zones residencials d'un cert *status* per moltes de les zones perifèriques de Reus, fet que es reproduïx, a petita escala, en els buits urbans situats en l'interior del nucli consolidat. En els propers anys poden aparèixer noves àrees o es pot donar una progressiva fusió de bona part de la perifèria en el que anomenaríem zones residencials de nivell mitjà. Dependrà lògicament de factors com l'evolució del mercat de l'habitatge o l'actuació de l'administració municipal.

En conjunt, es pot dir que l'estructura social de la ciutat presenta una *segregació interna* evident, si bé aquesta no ofereix la fractura física ni segurament la intensitat que veiem en altres ciutats. Amb tot, la identificació de bosses de pobresa força localitzades ha de permetre una tasca continuada per millorar les condicions de vida dels seus habitants.

■ JOSEP M. PIÑOL ALABART
■ SANTIAGO ROQUER SOLER

Bibliografia:

AA.DD.: *El moviment veïnal de Reus. Una aproximació sociològica als barris de la ciutat*. Ajuntament de Reus. Reus, 1993.
ESTIVILL, JOSEP; PIÑOL, JOSEP M: *Atlas demogràfic de Reus (1986)*. Accésit Premis Reus, 1994 (treball policopiat).
OLIVÉ, JOSEP M: *Estructura interna de les poblacions intermèdies de Catalunya*. Tarragona 1988 (tesi doctoral inèdita).
ROQUER, SANTIAGO: *Atlas demográfico y electoral de la ciudad de Tarragona*. Ajuntament de Tarragona. Tarragona, 1989.
THEODORSSON, G.A. (ed.): *Estudios de ecología humana*. Ed. Labor, Barcelona, 1974.

